Tom 16/2024, ss. 223-236
ISSN 0860-5637
e-ISSN 2657-7704
DOI: 10.19251/rtnp/2024.16(10)
www.rtnp.mazowiecka.edu.pl

Konrad Pachniewski
Akademia Mazowiecka w Płocku (absolwent)
e-mail: kpachniewski172000@gmail.com
ORCID: 0009-0002-0710-0664

Biblijny wzorzec władzy państwa na przykładzie Księgi Mądrości i Księgi Przysłów

The biblical model of state power on the example of the Book of Wisdom and the Book of Proverbs

Streszczenie
Artykuł ma na celu ukazanie przesłania na temat władzy państwa, płynącego z biblijnych ksiąg: Mądrości i Przysłów. Dotyczy ono jej istoty oraz pochodzenia, co ściśle łączy się z zawartymi tam poglądami na temat sposobu jej sprawowania. Po wprowadzeniu w treść i charakter przedmiotowych ksiąg, autor analizuje relacje między przymiotami Mądrości Bożej a właściwym sposobem rządzenia. Zwraca uwagę m.in. na pokorę, sprawiedliwość, roztropność oraz bojaźń Boża, którymi winny odznaczać się osoby pełniące funkcje administracyjne oraz sądownicze.

Słowa kluczowe: Biblia, Księga Przysłów, Księga Mądrości, władza, państwo, mądrość

Abstract
The article aims to present the message about the power of the state flowing from the biblical books: Wisdom and Proverbs. It concerns its essence and origin, which are closely related to the views contained therein on how to exercise it. After introducing the content and nature of the books in question, the author analyzes the relationship between the attributes of God's Wisdom and the proper way of ruling. It draws attention to, among others: humility, justice, prudence, and fear of God, which should characterize people performing administrative and judicial functions.

Keywords: Bible, the Book of Proverbs, the Book of Wisdom, power, state, wisdom

1. Wstęp

Biblia jest dziełem bosko-ludzkim – jej autorem jest zarówno Bóg, jak i człowiek działający pod Jego natchnieniem. Pismo Święte zawiera słowo Boga, wypowiedziane przez człowieka. Słowo to pochodzi od Boga jako przyczyny głównej (*causa principalis*), ale także od człowieka jako przyczyny narzędnej (*causa instrumentalis*), posiadającej wolną wolę. Wedle koncepcji podwójnego autorstwa Pisma Świętego, Biblia to orędzie Stwórcy przekazane ludziom w konkretnych okolicznościach i z konkretnymi uwarunkowaniami ludzkiego życia [www 3]. W świetle tego założenia staje się jasne, iż autorzy biblijni nie będą ograniczali się do pisania jedynie o tematach czysto duchowych, lecz że bardzo ważny będzie dla nich również aspekt doczesny ludzkiej egzystencji, do którego zaliczyć możemy interesujące nas tu zagadnienie władzy państwowej.

W Biblii odnaleźć możemy zarówno wiele bezpośrednich wskazań odnośnie do tego, jak władza w państwie powinna być realizowana, jak również szereg ustępów, które choć bezpośrednio tematu władzy nie dotykają, to – jako że silnie oddziałują na ludzki światopogląd – generują określone przesłanie na temat sposobu jej sprawowania. Te ustępy oraz wskazania obecne są m.in. w księgach mądrościowych, do których możemy zaliczyć, będące przedmiotem niniejszego artykułu, księgi: Mądrości i Przysłów.

Uwydatniany jest w nich temat Bożej Mądrości, czyli Bożej hipostazy, wyznaczającej porządek stwarzanego przez Boga świata, która określa nie tylko kształt i charakter występujących w tym świecie bytów i zjawisk, ale także zespół pożądanych zachowań społecznych oraz wzorcowy sposób realizacji rządów.

Przesłanie na temat władzy państwowej, które płynie z dwóch wspomnianych ksiąg, dotyczy w szczególności istoty wzorcowego sposobu rządzenia, co siłą rzeczy przekłada się na poglądy dotyczące tego, jak władza powinna wyglądać.

W pierwszej kolejności niezbędne jest wprowadzenie czytelnika w temat, treść, genezę oraz charakter omawianych tekstów, w celu lepszego ich zrozumienia, a co za tym idzie, w celu lepszego zrozumienia zawartego w nich przesłania odnośnie do rządzenia państwem. Po tym wprowadzeniu przejdziemy do jego analizy, rozpatrując relacje pomiędzy wzorcową formą sprawowania władzy a przymiotami Bożej Mądrości.

2. Treść, geneza i charakter Księgi Mądrości i Księgi Przysłów

Nazwa *Księga Mądrości* przyjęta została w łacińskiej Wulgacie, a za nią także w polskich Bibliach katolickich, które włączają ją do tzw. ksiąg mądrościowych. W rękopisach greckich oraz w dawnych przekładach łacińskich utwór ten nosił jednak tytuł *Mądrość Salomona* i tak też nazywany jest w Bibliach protestanckich, które umieszczają go w dziale apokryfów [Miłosz, 1989, s. 7]. Oryginalna nazwa księgi oraz fakt, że autor wiele razy wkłada swe słowa w usta Salomona, zrodziły popularne niegdyś przekonanie, że jej autorem jest król Salomon. Teza ta jest jednak nie do utrzymania, gdyż omawiany utwór napisany został w języku greckim z najwcześniej II w. p.n.e. [Biblia Tysiąclecia, s. 862]. Według współczesnej wiedzy, Księga Mądrości napisana została w Egipcie, w diasporze żydowskiej w Aleksandrii [Miłosz, 1989,

s. 9][11]. Pseudoepigrafia, czyli zabieg literacki polegający na przypisywaniu autorstwa utworu znanej, często legendarnej postaci, był bardzo popularny na starożytnym Bliskim Wschodzie i miał na celu dodanie wagi danemu dziełu. To co stare traktowano bowiem jako sprawdzone i czcigodne. W przypadku Księgi Mądrości tą znaną postacią jest król Salomon, którego mądrość, jak pisze polski poeta Czesław Miłosz w przedmowie do swojego tłumaczenia opisywanej księgi *dostarczyła materiału do opowieści wędrujących w ciągu wieków z kraju do kraju, często już anonimowych i należących do folkloru* [Miłosz, 1989, s. 10].

Pierwsze 5 rozdziałów księgi podejmuje temat sprawiedliwości, czyli świętości życia, która zostaje przedstawiona jako jedyna prawdziwa, życiowa mądrość, potrzebna przede wszystkim, co jest dla nas szczególnie istotne, osobom panującym. Druga część Księgi Mądrości, tj. rozdziały 6-9 jest to z kolei hymn pochwalny na cześć Mądrości Bożej, która szuka człowieka i prowadzi go do pełni życia. Część trzecia (rozdz. 10–19) mówi natomiast o roli jaką odegrała ona w historii narodu Izraela oraz w dziejach ludzkości [Biblia Tysiąclecia, s. 862].

Podobnie jak ma to miejsce w przypadku Księgi Mądrości, Salomonowi przypisywane jest również autorstwo drugiej z omawianych w niniejszym artykule ksiąg, czyli Księgi Przysłów, nazywanej inaczej Księgą Przypowieści Salomona [Biblia Tysiąclecia, s. 806]. Księga pełna jest krótkich, przystępnych pouczeń, aforyzmów, zagadkowych wypowiedzi bądź mów, zgodnie ze słowami Izaaka Cylkowa, *stanowiących naturalny wykwit ducha* ludu hebrajskiego. Mają one jeden ostateczny cel, którym jest zaszczepienie wśród ludzi, religijnych zasad moralnych polegających na przestrzeganiu Boskich praw *Tory*, tak aby kierowały one życiem prywatnym oraz publicznym(!), krzewiąc:

[1] Datuje się ją na II lub I w. przed Chr. Zdaniem niektórych badaczy powstała znacznie później, tj. w pierwszych dekadach naszej ery.

bojaźń Bożą, panowanie nad sobą, czystość, serca, myśli i czynu, zamiłowanie do prawdy i sprawiedliwości, rozwagę i przezorność w postępowaniu, skromność i prostotę obyczajów, oszczędność i pracowitość, pokój i zgodę w stosunkach z ludźmi, słowem to wszystko co wartość i godność człowieka podnosi, uszlachetnia i uzacnia [Cylkow, 2011, s. 4]

3. Władza państwowa a przymioty *Sofii*

Omawiając Księgę Mądrości oraz Księgę Przypowieści Salomona, powiedzieć należy kilka słów o samej Bożej Mądrości. Pojmowana jest ona jako Boska hipostaza, prawzór wszelkiego stworzenia, czy też ogniwo pośrednie między Stwórcą a stworzeniem. Mądrość tą, jak pisze Czesław Miłosz, cechuje wybitna żeńskość. Mówiąc inaczej, jest to żeński moment w samym Bóstwie, niekiedy utożsamiany z oblubienicą z Pieśni nad Pieśniami. Przez żydowskich mistyków utożsamiana jest ona z *Torą*, a dokładniej, z jej duchową praformą. W rozdziale 8. Księgi Przysłów Mądrość przedstawia się jako towarzyszka Boga w stwarzaniu świata. Mówi, że jest początkiem mocy Bożej, że powstała przed tym, jak uczyniona została ziemia, oceany, góry i źródła wód. Oznajmia, iż była świadkiem twórczej pracy Boga, podczas gdy Ten umacniał niebo, kreślił sklepienie nad bezmiarem wód, utwierdzał obłoki itd[22]. Oto fragment jej wypowiedzi:

[2] Warto dodać, iż w omawianym rozdziale Księgi Przysłów, Mądrość przedstawiona jest nie tylko jako towarzyska, ale także jako kochanka Stwórcy, o czym świadczą wersety następne: „Ja byłam przy Nim mistrzynią, rozkoszą Jego dzień po dniu, cały czas igrając przed Nim, igrając na okręgu ziemi". Dobrze koresponduje to z poglądami obecnymi w kabale, gdzie duchowe połączenia pomiędzy poszczególnymi Boskimi przejawieniami, dzięki którym możliwy staje przepływ Boskiego światła z wyższych poziomów rzeczywistości do niższych, są przedstawiane za pomocą symboliki odwołującej się do relacji damsko-męskich, w tym do sfery seksualnej [por. np. *The Zohar. Vol 2. Beresheet B,* s. 111.] które z kolei postrzegane są jako materialne odbicie wspomnianych duchowych procesów (innym dobrym przykładem użycia tego typu symboliki w Biblii jest Pieśń nad Pieśniami). Chodzi tutaj o tzw. *parcufim* (czyli właśnie Boże przejawienia), a dokładnie o *parcufim Zeir Anpin* i *Malchut* oraz *Aba* i *Ima* (ojciec i matka). Co ciekawe podobne koncepcje znaleźć możemy

> *Pan mnie stworzył, swe arcydzieło, jako początek swej mocy, od dawna, od wieków jestem stworzona, od początku, nim ziemia powstała. Przed oceanem istnieć zaczęłam, przed źródłami pełnymi wody; zanim góry zostały założone, przed pagórkami zaczęłam istnieć; nim ziemię i pola uczynił - początek pyłu na ziemi* […] [Prz 8, 22–26].

Jak zostało już wspomniane, Mądrość jest to więc Boża hipostaza, emanacja tudzież łącznik pomiędzy Stwórcą a bytami stworzonymi. To także moc oraz przymiot Boży, który w pewnej mierze może zostać udzielony człowiekowi. Zawiera się w niej m.in. znajomość: budowy świata i sił żywiołów; *początku, kresu i środka czasów* tj. rzeczywistości w jej pełnej czasowej rozciągłości; a także układów gwiazd; następstw przesileń; zmian pór roku; różnorodności roślin; natury zwierząt; popędów bestii itd. [Mdr 7, 17–20]. W języku hebrajskim znana jest ona pod nazwą *Chochma*, zaś w języku greckim pod nazwą *Sofia*. W *Sofii* zawarta jest cała rzeczywistość, wyznacza ona porządek Boskiego dzieła stworzenia, regulując wszystkie płaszczyzny funkcjonowania świata oraz ludzkiego działania, w tym sprawy społeczne, relacje międzyludzkie oraz władzę państwową, co zarówno w Księdze Mądrości, jak i w Księdze Przysłów stwierdzone jest niemal bezpośrednio. W drugim z wymienionych tekstów, w rozdziale 8., oprócz przytoczonej wcześniej wypowiedzi, poddana antropomorfizacji Boża Mądrość mówi, iż dzięki niej panują królowie, urzędnicy podejmują słuszne decyzje oraz władcy rządzą w sposób prawowierny. Jako że we wzmiankowanym fragmencie znaleźć możemy wiele etycznych wskazań istotnych w kontekście władzy państwowej, warto jest przytoczyć go w dłuższej wersji. Brzmi on następująco:

również w tradycjach religijnych innych niż judaistyczna. Tradycja tybetańska mówi np. o Kosmicznym Ojcu nazywanym *Kuntu Zangpo*, będącym archetypem transcendentnej męskości, który często bywa przedstawiany w zjednoczeniu z Kosmiczną Matką, *Kuntu Zangmo*.

Czyż Mądrość nie nawołuje? nie wysila głosu Roztropność? Na najwyższym szczycie, przy drodze, na rozstaju zasiada, przy bramach, u wejścia do miasta, w przejściach głos swój podnosi: «Odzywam się do was, mężowie [...], prostacy - mądrości się uczcie, nierozumni - nabierzcie rozsądku! [...], z warg moich wychodzi prawość, podniebienie me prawdę podaje, [...] obcy mi fałsz i krętactwo - dla rozumnych one wszystkie są jasne, prawe dla tych - co mądrość posiedli [...] Jam Mądrość - Roztropność mi bliska, posiadam wiedzę głęboką. Bojaźnią Pańską - zła nienawidzić. Nie znoszę dumy, złych dróg, wyniosłości ust przewrotnych. Moja jest rada i stałość, moja - rozwaga, potęga. Dzięki mnie królowie panują, słusznie wyrokują urzędnicy. Dzięki mnie rządzą władcy i wielmoże - rządcy prawowierni(!)[wykrz. autora]. Tych kocham, którzy mnie kochają, znajdzie mnie ten, kto mnie szuka. Bogactwo jest ze mną i sława, wspaniałe dobra i prawość; mój owoc cenniejszy niż złoto, a plony niż srebro najczystsze. Drogą prawości ja kroczę, ścieżkami sprawiedliwości, by przyjaciół obsypać bogactwem i napełnić ich skarbce [Prz 8, 1–21].

Jedną z cech Mądrości zawartych w przywołanych wersetach, które człowiek, a w szczególności władca, powinien w sobie zaszczepić jest roztropność. Roztropność to cnota pozwalająca na ustalenie, jakie zachowanie jest w danej sytuacji słuszne, zgodnie z wymaganiami norm moralnych oraz zasadami umiaru. Innymi słowy, jest ona wyrazem zdolności dobierania właściwych środków prowadzących do celu. W teologii katolickiej roztropność to jedna z cnót kardynalnych, uzdalniająca do rozumowego rozstrzygania, co jest prawdziwym dobrem przy takich, a nie innych okolicznościach, i do wyboru właściwych środków do realizacji tego dobra [www 2]. Św. Tomasz z Akwinu rozwija temat roztropności, wyróżniając jej 8 składników. Są nimi: pamięć - w tym

przypadku jest to umiejętność wyciągania wniosków z przeszłości; zdrowy ogląd rzeczywistości - polega na rozpatrywaniu danej sytuacji w sposób wolny od uprzedzeń; otwartość na pouczenia innych, czyli mądre korzystanie z rad innych ludzi; domyślność - chodzi tu o umiejętność dostrzegania przyczyn różnych zdarzeń i ich powiązań; zdrowy osąd - zdolność do praktycznego rozumowania i logicznego myślenia; przewidywanie tj. umiejętność wyobrażenia sobie skutków podejmowanych czynów, także tych sięgających daleko w przyszłość; oględność - zdolność uwzględnienia nieprzewidywalności zdarzeń; zapobiegliwość, czyli wyraz liczenia się z ewentualnymi trudnościami, jest ona formą ostrożności [Luño, 2008, s. 10].

Roztropność jest cechą bardzo istotną w zarządzaniu państwem, która pozwala na podejmowanie właściwych decyzji na wielu płaszczyznach, np. na płaszczyźnie gospodarczej, energetycznej, militarnej, politycznej, społecznej itp; co jest nierozerwalnie związane z wysokim poziomem bezpieczeństwa w tych, jak i też w innych sferach.

Kolejną cechą Boskiej Mądrości jest prawość oraz potępienie fałszu i krętactwa.

Prawość, ogólnie rzecz biorąc, jest to zbieżność między tym co się mówi, a tym co się czyni [www 1] oraz postępowanie w zgodzie z zasadami moralności. Człowiek prawy w swojej myśli, mowie i działaniu kieruje się regułami przyzwoitości, sprawiedliwości oraz innymi powszechnie przyjętymi standardami etycznymi. Taki człowiek wystrzega się kłamstwa, obca jest mu nieuczciwość i krętactwo, działa on również w zgodzie z własnym sumieniem [www 4]. Prawość jest niewątpliwie bardzo istotną cechą osoby sprawującej władzę, choć niestety jest rzadko spotykana na współczesnej scenie politycznej. Politycy kierując się interesem własnym i dążąc jedynie do realizacji swoich celów, często nie postępują zgodnie ze standardami etycznymi, nierzadko kłamiąc lub przeinaczając fakty, postępując nieuczciwie np. poprzez niedotrzymywanie obietnic wyborczych, czasem dopuszczając się także czynów

niezgodnych z prawem, takich jak korupcja czy nepotyzm. Można mniemać, iż jest to konsekwencją niezastosowania się do innego z napomnień *Sofii*, mówiącego o potrzebie wyrzeczenia się wyniosłości i dumy, u których podstaw stoi egoizm. Nie zrobienie tego, prowadzi do kierowania się głównie interesem własnym, zamiast podejmowania działań mających na celu dobro obywateli. Temat pokory, którą powinien odznaczać się człowiek sprawujący władzę podejmuje także Księga Mądrości Salomona, w rozdziale 7. Autor daje w nim do zrozumienia, iż król nie jest wcale kimś lepszym od innych. Miał on taki sam początek jak inni ludzie i taki sam będzie jego koniec. Dzieli z nimi, w istocie, niemal taki sam los. Wyrażają to domniemane słowa Salomona:

> *Ja też jestem śmiertelny człowiek tak jak wszyscy, potomek praojca zrodzonego z ziemi. Ciało moje ukształtowało się w łonie matki [...] I ja, kiedy urodziłem się, odetchnąłem wspólnym powietrzem, i na ziemię wszystkich noszącą wypadłem, pierwszym krzykiem takim samym jak wszyscy płacząc. W powijakach wyhodowano mnie pośród trosk. Żaden król nie miał innego początku żywota. Jedno jest bowiem dla wszystkich wejście w życie i wyjście dla wszystkich to samo. Dlatego modliłem się i dane mi było zrozumienie. Wołałem i przyszedł do mnie duch mądrości* [Miłosz, 1989, s. 96–100].

Tutaj uwidacznia się kolejna cecha dobrego władcy, także ściśle związana z pokorą. Mianowicie, władca postępujący zgodnie z przesłaniem Księgi Mądrości (jak również Księgi Przysłów i innych biblijnych tekstów) nie chełpi się swoją pozycją czy dobrymi decyzjami, lecz wszystkie swoje umiejętności w zarządzaniu państwem oraz sam fakt posiadania władzy, przypisuje i zawdzięcza Bogu. Od Niego pochodzi bowiem wszelka władza. Autor omawianej księgi oznajmia to m.in. w rozdziale nr 6 (Mdr 6, 3). Co więcej, powodzenie w kwestiach administracyjnych

będące wynikiem udzielenia królowi Boskiej Mądrości, na podstawie przytoczonego fragmentu, jawi się jako bezpośrednia konsekwencja jego pokory[33]. Przyjmując tę perspektywę, rację ma zatem apostoł Jakub, kiedy w swoim liście pisze, iż *Bóg sprzeciwia się pysznym, pokornym zaś daje łaskę* [Jk 4, 6]. Z duchowego punktu widzenia prawidłowość ta zachodzi ze względu na zasadę podobieństwa ludzkich właściwości do właściwości Bożych, na mocy którego Bóg udziela człowiekowi swojej własnej doskonałości.

Księga Mądrości również w innych miejscach pokazuje, iż kontakt z *Chochmą* wpływa na powodzenie w kwestiach administracyjnych. Mowa jest o tym w rozdziale 8., gdzie podmiot liryczny stwierdza, że za jej przyczyną będzie on rządzić ludami, poddane mu będą narody (Mdr 8, 14). *Drżeć będą słysząc o mnie królowie straszliwi. Okażę się dobrym dla ludu i odważnym w boju* [Miłosz, 1989, s. 111] - dodaje.

Z pokorą wiąże się bojaźń Boża. Encyklopedia Katolicka definiuje ją jako lęk budzący się w człowieku pod wpływem wielkości Boga oraz Jego świętości i majestatu, który skłania do respektowania Jego woli. Bojaźń Boża jest elementem miłości Boga a nie jej przeciwieństwem. W Starym Testamencie wyraża ona postawę lęku a zarazem czci wobec Najwyższego. W Księgach sapiencjalnych (dydaktycznych) wezwanie do bojaźni Bożej nabiera specjalnego znaczenia, ma ona tam charakter religijno-refleksyjny. Człowiek nabywa bojaźń Bożą skłaniając swoje serce ku mądrości. W Księdze Przysłów, jak i w innych księgach biblijnych o charakterze dydaktycznym, ten specyficznie rozumiany lęk nazywany jest *początkiem mądrości* (Prz 9,10; Ps 111, 10) lub *początkiem poznania* (Prz 1,7). Jego skutkiem jest natomiast unikanie zła (Prz 3, 7; Jb 2, 3) i grzechu (Prz 23, 17), ale także bogactwo i sława (Prz 22, 4) [Stachowiak, 1976, s. 740–741].

[3] Podobna myśl wyrażona jest w księdze Daniela, o czym świadczy następujący fragment, krótko przedstawiający losu Nabuchodonozora – króla babilońskiego: „Gdy jednak serce jego uniosło się pychą[…]złożono go z[...]tronu i odebrano mu chwałę. […] jego serce upodobniło się do serca zwierząt, i przebywał z dzikimi osłami" [Dn 5, 20–21].

Bojaźń Boża potrzebna jest rządzącym, aby nie postępowali wbrew zasadom właściwego postępowania oraz nie czuli się bezkarnie. Księga Mądrości zapewnia, iż królów, którzy nie sądzili sprawiedliwie i nie strzegli prawa moralnego, spotka straszliwy oraz srogi sąd ze strony Boga, przed którym będą zmuszeni odpowiedzieć za swoje postępowanie. Autor opisywanego utworu daje do zrozumienia, że rządcy postępujący w taki sposób, ze względu na swój status oraz wagę pełnionej funkcji, mogą liczyć na surową karę, co sugeruje cytat: „*Maluczki bowiem znajdzie przebaczenie, ale potężni srogo karani będą”* [Miłosz, 1989, s. 89].

Rzetelne wykonywanie obowiązków sędziego, do którego nawiązano jest to jeden z najważniejszych obowiązków króla. Autor Księgi Mądrości wspomina o nim już w pierwszych wersetach tego tekstu, zgodnie z rozwiązaniem translatorskim zastosowanym w przekładzie Czesława Miłosza. Król Salomon (domniemany autor księgi) wzywa tych, *którzy sądzą ziemię* do umiłowania sprawiedliwości oraz myślenia o Bogu w dobroci i szukania Go w prostocie serca. Ci, *którzy sądzą ziemię* są to królowie. Nazywają ich w ten sposób również Psalmy (np. Ps 2.). Nie bez powodu podkreślana jest tu rola sądownicza. Czesław Miłosz zwraca uwagę, że w dobrym i mądrym królu widzimy przede wszystkim rozjemcę, jak również bezstronnego sędziego wysłuchującego skarg oraz wyjaśnień swoich poddanych i wydającego sprawiedliwy wyrok. Sędzia jest blisko ludzi, zapoznaje się z ich drobnymi oraz większymi zmartwieniami, jest on uważny, stara się zrozumieć drugą osobę. Co do zasady, obca jest mu więc wyniosłość oraz rzucanie rozkazów z pychą niczym tyran [Miłosz, 1989, s. 41].

Choć czasy się zmieniły i dostojeństwo królewskie znacznie zbladło [Miłosz, 1989, s. 41], w większości państw świata panuje ustrój demokratyczny, a monarchiczne formy rządów, w których król posiada realną władzę, należą do rzadkości; zarysowany przez polskiego poetę wzorcowy obraz osoby sprawującej funkcje sądownicze, wciąż jest obecny w społeczeństwie i przy współczesnym trójpodziale władzy dotyczy on przedstawicieli

władzy sądowniczej, takich jak sędziowie i asesorzy sądowi. Zatem wezwanie z początku Księgi Mądrości nawołujące do umiłowania sprawiedliwości oraz szukania Boga w prostocie serca, wiążące się ze wspomnianym wyżej wzorcowym obrazem, w naszych czasach jest nadal aktualne i odnosi się właśnie do przedstawicieli tzw. trzeciej władzy, o których przed chwilą pisaliśmy. Kierowanie się przez nich wartościami, o których mówi analizowana księga, przyczynić się może do ulepszenia państwowego systemu sądownictwa poprzez wydawanie przez sędziów przemyślanych oraz sprawiedliwych orzeczeń oraz dzięki zwiększeniu ich zawodowej gorliwości, połączonego z poczuciem społecznej misji; a tym samym do urzeczywistnienia w społeczeństwie ideału sprawiedliwości lub do przybliżenia się do niego. Dobrze funkcjonujący system sądownictwa jest to istotny komponent bezpieczeństwa wewnętrznego państwa oraz jeden z warunków zaistnienia wśród ludzi poczucia pewności własnego istnienia i przetrwania, a także stanu posiadania oraz funkcjonowania i rozwoju; a więc poczucia bezpieczeństwa.

4. Zakończenie

Podsumowując, biblijne przesłanie na temat władzy państwa, płynące z Ksiąg: Mądrości i Przysłów, jest następujące. Władza państwowa i właściwy sposób jej wykonywania pochodzi od Boga i ma swój korzeń w Bożej Mądrości, czyli Bożej mocy i hipostazie regulującej oraz wyznaczającej porządek stworzenia. Kierowanie się Boską mądrością wpływa na powodzenie w kwestiach administracyjnych. Jej cechami są m.in. roztropność oraz prawość. Zaszczepienie w sobie owych właściwości przez osoby rządzące, również na to powodzenie wpływa. W pierwszej kolejności trzeba jednak pamiętać, że zarówno ono, jak i wspomniane cechy są przede wszystkim darem Bożym, a nie jedynie zasługą rządzącego. W administrowaniu państwem szczególnie ważna jest również pokora oraz bojaźń Boża, będące warunkiem powodzenia na tym polu, a w konsekwencji przynoszące rządzącemu także

poważanie, bogactwo i sławę. Powyższe przymioty istotne są też we władzy sądowniczej, w której niezbędne jest ponadto umiłowanie sprawiedliwości przez króla lub sędziego, jak również prostota serca. Podążanie za Bożą Mądrością, którego wyrazem jest kierowanie się wyżej wymienionymi własnościami, zarówno jeśli chodzi o administracyjny, jak i o sądowniczy wymiar władzy, wpływa na wysoki poziom bezpieczeństwa w państwie i na komfort jego mieszkańców, a tym samym umożliwia im swobodny rozwój.

Księgi: Mądrości oraz Przysłów pokazują, iż osoby będące u władzy uczestniczą (czy też uczestniczyć powinni) w *mądrości u bram* [Por. Prz 8, 3], będącej odbiciem Mądrości Bożej, tzn. instancji regulującej porządek stwarzanej przez Boga realności. Teksty te dają do zrozumienia, iż *Sofia* nie wyłącza ze swojego pola oddziaływania żadnej płaszczyzny ludzkiej aktywności, lecz że wpływa ona także na sprawy społeczne, w tym na regulującą je, władzę państwową.

Bibliografia

Opracowania

Biblia Tysiąclecia. Wydanie 5. 2008. Poznań: Pallottinum.

Księga mądrości, tłum. Czesław Miłosz. 1989. Warszawa: Instytut Wydawniczy „Pax".

Luño Angel Rodríguez. 2008. Elegidos en Cristo para ser santos. III. „Moral especial". Roma.

Przypowieści Salomona, tłum. Izaak Cylkow. 2011. Kraków: Austeria.

Stachowiak Lech. 1976. Bojaźń Boża. W Krąpiec Mieczysław, Granat Wincenty, Grylewicz Feliks i inni (red.), Encyklopedia katolicka. Tom 2. Lublin: TN KUL.

The Zohar. Vol. 2. Beresheet B, Noach. 2003. Los Angeles: The Kabbalah Centre International Inc.

Netografia

[www 1] https://www.bankier.pl/wiadomosc/Co-to-jest-prawosc-2513359.html (dostęp: 22.12.2023).

[www 2] https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/roztropnosc;4009879.html (dostęp: 22.12.2023).

[www 3] https://opoka.org.pl/biblioteka/T/TB/wpr_do_biblii_03.html(dostęp: 10.10.2023).

[www 4] https://skarga.edu.pl/pod/pod/index.php/51-wychowanie-w-wartosciach/rok-szkolny-2019-2020/1312-prawosc (dostęp: 22.12.2023).